

BULLETIN OF ECONOMIC THEORY AND ANALYSIS

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/pub/beta>

Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kaçakçılığının Önlenmesine İlişkin Rolü Üzerine Sakarya İlinde Bir Araştırma

İlyas GEDİK <https://orcid.org/0000-0002-6502-0892>

Öznur ARSLAN <https://orcid.org/0000-0001-5973-9107>

To cite this article: Gedik, İ. & Arslan, Ö. (2025). Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kaçakçılığının Önlenmesine İlişkin Rolü Üzerine Sakarya İlinde Bir Araştırma. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 10(2), 753-786.

Received: 26 Jan 2025

Accepted: 17 May 2025

Published online: 30 Jun 2025

This manuscript is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ([CC BY NC](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)).

©All right reserved

Bulletin of Economic Theory and Analysis

Volume 10, Issue 2, pp. 753-786, 2025

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/beta>

Original Article / Araştırma Makalesi

Received / Alınma: 26.01.2025 Accepted / Kabul: 17.05.2025

Doi: <https://doi.org/10.25229/beta.1627182>

Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kaçakçılığının Önlenmesine İlişkin Rolü Üzerine Sakarya İlinde Bir Araştırma*

İlyas GEDİK^a, Öznur ARSLAN^b

^a Yüksek Lisans Öğrencisi, Cumhuriyet Üniversitesi, SBE, Muhasebe Finans ve Bankacılık Bölümü, Sivas, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0002-6502-0892>

^b Doç., Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Sivas, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0001-5973-9107>

Öz

Toplumların ekonomik ve sosyal olarak gelişmesi için kamu hizmetlerine olan talep artmakta ve devletin faaliyetlerini geniş alanlara yayılmasında etki etmektedir. Devlet faaliyetlerini yerine getirmek için finansmanın sağlanabilmek amacıyla kamu gelirlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Kamu gelirlerinin büyük kısmını ise mükelleflerden alınan vergiler oluşturmaktadır. Beyan esasına dayalı vergileme anlayışında mükellef beyanının gerçekleri yansıtabilmesi, etkin bir vergi denetimi yanında kaliteli muhasebe hizmet sunumunu gerekli kılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Sakarya il merkezinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının, vergi kaçakçılığını önlemedeki rolü, vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine yönelik bakış açılarının tespit edilmesidir. Araştırmanın örnekleme, Sakarya il merkezinde faaliyette bulunan 238 meslek mensubu oluşturmaktadır. Araştırmada meslek mensuplarından anket yöntemiyle veriler toplanmıştır. Anket verilerinin analizinde, SPSS 24 for Windows istatistiksel paket programından yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının sebeplerinin başında mükellefleri vergi bilinci olmadığını ve devletin daha fazla vergi affı uygulaması gerektiğini düşündükleri saptanmıştır. Söz konusu duruma verginin adaletli dağıtılmasının, etkin ve verimli idarelerin oluşturulması, teknolojiye uyumlu denetim sisteminin kurulması ve vergi oranlarının düşürülmesi gibi konularda önlemlerin alınması gerektiği meslek mensupları tarafından vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Vergi, Vergi Kaçakçılığı, Vergiden Kaçınma, Muhasebe, Muhasebe Meslek Mensubu

JEL Kodu

M40, M42, M49

İletişim Öznur Arslan ✉ oznurkul@cumhuriyet.edu.tr ✉ Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Sivas, TÜRKİYE

Atıf Gedik, İ. & Arslan, Ö. (2025). Muhasebe meslek mensuplarının vergi kaçakçılığının önlenmesine ilişkin rolü üzerine Sakarya ilinde bir araştırma. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 10(2), 753-786.

* Bu çalışma, Doç. Dr. Öznur ARSLAN'nın danışmanlığında "Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kaçakçılığının Önlenmesine İlişkin Rolü Üzerine Sakarya İlinde Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

This manuscript is licensed under Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International License ([CC BY NC](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)).

A Research on the Role of Accounting Professionals in the Prevention of Tax Evasion in Sakarya Province

Abstract

The growth of public services is a consequence of the need for societies to develop economically and socially. This has led to an expansion of state activities across a range of areas. In order to carry out the activities of the State, public revenues are needed to finance them. The majority of public revenues are derived from taxes collected from taxpayers. In a declaration-based taxation approach, the ability of the taxpayer's declaration to reflect the facts is contingent upon the efficacy of the tax audit and the quality of the accounting service provision. The necessity for the accounting profession arises from the fact that it serves as a conduit between the taxpayer and the tax administration. It is evident that the role of the accounting profession extends beyond the domain of taxation, encompassing the entirety of financial data pertinent to the enterprise. The provision of complete, accurate, impartial, timely and high-quality accounting information is of paramount importance to business interest groups. The objective of this study is to ascertain the role of accounting professionals operating in the city centre of Sakarya in the prevention of tax evasion and to gain insight into their perspectives on the prevention of tax losses and evasion. The study sample comprises 238 professional members operating in the Sakarya city centre. In this study, a survey method was employed to gather data from the sampled members of the profession. The analysis of the survey data was conducted using the statistical software package SPSS 24 for Windows (Statistical Package for the Social Sciences). The findings of the research indicated that members of the accounting profession perceive taxpayers to lack awareness of tax-related matters and advocate for the implementation of more extensive tax amnesty measures at the state level. It is emphasised by the members of the profession that measures should be taken on a number of issues, including the fair distribution of taxes, the establishment of effective and efficient administrations, the establishment of an audit system compatible with technology and the reduction of tax rates.

Keywords

Tax, Tax Evasion, Tax Avoidance, Accounting Professionals

JEL Classification

M40, M42, M49

1. Giriş

Ülkelerin birbirleri ile etkileşimleri sonucunda bilimsel, teknik ve ekonomik olaylarda meydana gelen değişimlere paralel olarak toplum bireylerinin sınırsız olan ihtiyaçları da sürekli olarak bir değişim göstermektedir. Buna bağlı olarak da devletin sosyal ve ekonomik yaşam çerçevesinde görevleri ve fonksiyonları her geçen gün artmaktadır. Devletler bu görevleri ve fonksiyonları yerine getirmek için vatandaşlarından doğrudan ya da dolaylı olarak temin ettiği vergilerden faydalandığı görülmektedir.

Ülkemizde elde edilen vergiler; bireylerin gelirleri, sahip oldukları gayrimenkuller ve yaptıkları harcamaları dikkate alınarak sağlanmaktadır. Vergilendirmenin işleyişi bireylerin beyanı doğrultusunda yapılmaktadır. Vergiler bireylerin gelirlerini ve yaşam standartlarını azalttığı düşüncesi ile bireyler tarafından yük olarak görülmekte ve böylece bireyler vergi kaçakçılığı yoluna giderek bu yükten kurtulmaya çalışmaktadırlar. Bireylerin bu yolu seçmesi devletin gelirlerinde azalmaya sebep olduğu gibi devletin sosyal fonksiyonlarını da yerine getirmesi konusunda engel teşkil etmektedir. Vergi kaçakçılığını önüne geçmek ve minimum seviyeye

ulaştırmak için tam ve etkin bir denetim sisteminin vergi idareleri tarafından da oluşturulması gereklidir. Fakat vergi idareleri mükellefleri, olayları ve vergiyi doğuran unsurları eksiksiz kontrol etmesi ve denetlemesi mümkün değildir. Ülkemizde devletin denetim mekanizmasının bir parçası gibi gördüğü ve çeşitli yasalarla sorumluluk yüklediği Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlikler önemli rol oynamaktadır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler vergi idareleri tarafından yürütülen denetimler öncesinde mükellefler tarafından beyan edilen evrakları sisteme kaydetme ve verileri toplama esnasında ön denetim yaparak vergi kaçakçılığının önüne geçme konusunda hayati bir statüye sahiplerdir. Ekonomik faaliyetlerle ilgili verilerin toplanması ve kayıt altına alınması ise bu alanda gerekli eğitimi almış ve kendini geliştirmiş muhasebe meslek mensupları tarafınca sağlanmaktadır. Bu minvalde vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi açısından muhasebe meslek mensuplarına önemli görevler düşmektedir. Şüphesiz meslek mensuplarının, muhasebe bilgilerini tam, doğru, objektif ve zamanında hazırlanması, raporlanması ve sunulması işletmeler ve paydaşlar için kritik bir öneme sahiptir. Bu kritik önem sadece kayıt dışılıkla değil vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde de geçerlidir.

3568 sayılı SMMM ve YMM kanunu ile meslek ve hizmet odaları birliğinin kurulmasıyla aynı zamanda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) yönelik çıkarılan, Bağımsız Denetim Yönetmeliği doğrultusunda kurulan Bağımsız Denetim kurumundan faydalanılması, verginin takip edilmesi ve tahsilatının yapılması konusunda katlanılan giderleri düşürerek vergilendirmede etkinliğin maksimum seviyeye çıkartılmasını sağlamaktadır. 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'na tabi olan SMMM, YMM ve Bağımsız Denetçi vasıflarına sahip olanlar bu unvanları almaya layık meslek mensuplarının niceliklerinin artış göstermesi mesleğe ve mevzuata yönelik işlevlerin artması meslekte verimliliği ve niteliği etkilemektedir. Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerinin mali işlerini yönetiyor olmaları verginin tahsilatı ve denetimi konusunda, verginin tahakkuk edilmesinde rolleri olduğu için vergi kayıp ve kaçaklarının önüne geçmede katkıları büyüktür. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler mükelleflerinin mali işlemlerinin kayıt altına alınması ve mali tablolarının düzenlenmesinde rol aldıkları için denetim sisteminin bir parçası oldukları söylenebilir. Yeminli Mali Müşavirler vergi mükelleflerinin mali tablolarını ve beyannamelerini tasdik etmeleri sebebiyle denetim sürecinde rol almışlardır. Böylece muhasebe meslek mensuplarının vergilendirme hususunda yetkilerinin

arttırılması vergi kayıp ve kaçaklarının minimum seviyelere açısından önem ihtiva edecektir. (Yoruldu, 2019).

Bu araştırma, Sakarya il merkezinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının, vergi kaçakçılığını önlemedeki rolü, vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine yönelik düşünceleri ve muhasebe mesleğine bakış açılarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla saha araştırması bölümünde Sakarya ilinde meslek mensupları ile yapılan anket uygulamasına yer verilmiştir.

2. Literatür Taraması

Konu ile ilgili olarak daha önce yapılmış teorik ve ampirik çalışmalara ait özet bilgiler şöyledir:

Tazegül (2018) çalışmasında, vergi kayıp ve kaçakçılığının nedenlerini ve önlenmesine yönelik önerileri muhasebe meslek mensuplarının görüşleri doğrultusunda tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, anket yöntemi uygulanarak, vergi kayıp ve kaçaklarına neden olacak boşlukların olduğuna, bu boşlukların tespit edilip gerekli tedbirlerin alınması gerekliliğine, toplumun etik kuralları ile vergi konusunda zorunlu eğitimler başlatılarak bilinçlendirme çalışmaları yapılması gibi konulara dikkat çekilmiştir.

Demirtaş (2017) çalışmasında, vergi denetimlerinin vergi kaçakçılığını önlemedeki etkinliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, vergi yasalarının sürekli değişmesi vergide karmaşıklığa sebep olduğuna, yapılacak olan denetimlerin vergi kayıp ve kaçaklarını azaltacağına, denetimlerin olmaması toplumun yasalara uymayarak vergi kayıp ve kaçaklarını artıracığına yer verilmiştir.

Bilginer (2022) çalışmasında, vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri, muhasebe meslek mensuplarını rolünü, önemini ve vergi kayıp kaçığının önlenmesi için alınması gereken tedbirleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada anket yöntemi uygulanarak, toplumda vergi bilincinin yeterince gelişmediği, verginin tam olarak tahsil edilemediği, beyanların eksik ve hatalı olarak bildirilmesinin vergi kayıp ve kaçaklara neden olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Taştan (2006) çalışmasında, muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçığı hususunda davranışları ve etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, kamu harcamaları

finansı konusunda vergilerin tam toplanamaması mali, iktisadi ve sosyal birtakım sorunlara neden olduğunu denetimlerin daha geniş kapsamlı yapılması gerektiği saptanmıştır.

Daştan (2011) çalışmasında, vergi kayıp ve kaçaklarının nedenlerini, önlenmesini, kayıp ve kaçakları ile mücadelede muhasebe meslek mensuplarının yaklaşımlarını ve beklentilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, anket yöntemi uygulanarak vergi incelemelerinin yetersiz, mükelleflerin eğitim düzeylerinin düşük, vergi oranlarının yüksek olduğu, verginin adaletli olmaması ve denetimler konusunda meslek mensuplarının etkin rol alması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özsoy (2013) çalışmasında, muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçağı ile mücadeledeki rolünü ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, anket yöntemi uygulanarak, vergi mevzuatında bulunan boşlukların meslek mensuplarınca ilgili birimlere iletilerek vergi kaçakçılığı azalacağına, mükelleflerin bilgilendirilerek ve hatalarını gidererek vergiye katılımlarının artacağına ve meslek mensuplarının vergi kaçakçılığını önlemede önemli rollerinin olduğu tespit edilmiştir.

Özer (2018) çalışmasında, Türkiye’de vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin rolü ve önemini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, anket yöntemi uygulanarak, vergi kayıp ve kaçakçılığına vergi oranlarının yüksek olması, mükelleflerde vergi bilincinin olmaması, vergi oranlarının azaltılması ve vergi sayısının azaltılması gerektiği ayrıca mevzuatın açık ve anlaşılır bir yapıya büründürülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Slemrod (2007) çalışmasında, vergi kaçakçılığının ekonomisini ABD gelir vergisine vurgu yaparak vergi kaçakçılığının boyutunu, niteliğini ve belirleyicilerini gözden geçirmeyi amaçlamıştır. Araştırmasında, bütün ABD Federal vergilerinin ve bireysel gelir vergilerinin genel olarak net uyumsuzluk oranı %14 olarak tespit etmiştir.

Kaysmova (2017) çalışmasında, vergi kanunlarına aykırı olarak yapılan fiillerden vergi kaçakçılığı suçunun unsurlarına ayrıntılı olarak yer vermeyi amaçlamıştır. Araştırmasında, verilen cezaların caydırıcı olmadığı, vergi ahlakının olmaması, vergi mevzuatının açık ve anlaşılır olmaması gerekliliğine dikkat çekerek, toplumun vergi konusunda bilinçlendirilerek çeşitli eğitimlerin verilmesi, denetimlerin artırılması ve denetim elemanlarının uzmanlaştırılması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Kara & Öztürk (2016) çalışmalarında, vergi kayıp ve kaçığının önlenmesine yönelik muhasebe meslek mensuplarının görüşlerine yer vermeyi amaçlamışlardır. Anket yöntemini uygulamışlardır. Araştırmalarında, vergi kaçırmaya neden olan boşlukların kaldırılmasına yönelik çalışmaların yetersiz kaldığı, vergi aflarına son verilmesi gerektiği, vergi dairelerinin çağdaş bir yapıya büründürülmesinde yetersiz olduğu ve gerekli önemin verilmesi yönünde sonuçlarına ulaşmışlardır.

Uzun (2019) çalışmasında, vergi kayıp ve kaçaklarının nasıl ortaya çıktığı, mükelleflerin bu yollara neden başvurduğu ve bu kayıp ve kaçakların önlenmesi için muhasebe meslek mensuplarına düşen sorumluluklar açıklamayı amaçlamıştır. Araştırmasında, vergi kayıp ve kaçakları mükelleflerin görevlerini kısmen ya da tam olarak yerine getirmedikleri, meslek mensupları mükelleflere vergi bilincini aşılmalari, ödenen vergilerin mükelleflere hizmet olarak tekrar döneceği algısının oluşturulması gerektiği, meslek mensuplarının sorunlarına çözümlerin bulunması, vergi mevzuatına aykırı hareket etmenin cezasının ağırlaştırılmasına, para hareketlerinin izlenmesi, denetimlerin artırılması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Özçelik & Tuncay (2021) çalışmalarında, Kütahya il Merkezinde bağımsız çalışan muhasebe meslek mensuplarının kayıt dışı ekonomiyi önlemedeki katkılarını ortaya koymak aynı zamanda meslek mensuplarının yaş, eğitim, cinsiyet gibi demografik özelliklerin kayıt dışı ekonomiyi önlemede etkisi araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmada anket yöntemini uygulayarak, devlet tarafından muhasebe meslek mensuplarına güvence verilmesi gerektiği, vergi mevzuatının açık ve anlaşılır olmadığı, erkeklerin kadınlara oranla kayıt dışı ekonomide sorumluluklarının daha fazla olduğu, meslekte kıdem yılı arttıkça tutum ve sorumlulukların azaldığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Bişgin (2018) çalışmasında, Türkiye’de bulunan muhasebe meslek mensupları ile mükellefler arasında gerçekleşen etkileşimlerin vergi uyumu bağlamında incelenmesi amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemi uygulanan araştırmada, meslek mensuplarının ücretlerini zamanında tahsil edemedikleri, meslek mensupları arasında rekabeti engellemek adına denetimlerin yapılması gerektiği, meslek mensuplarının mesleklerinin toplumda saygın bir yerinin olmadığı, topluma vergi bilincinin aşılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bilen (2008) çalışmasında, kayıt dışı olgusu irdelenerek, kayıt dışını kayda almada muhasebe meslek elamanlarının rolü ve katkıları ortaya konmayı amaçlamıştır. Anket yöntemi

uygulamıştır. Araştırmasında, basit usulde defter tutmanın kayıt dışılığa yol açtığı, meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde önemli rollerinin olduğu, TÜRMOB, gelir idaresi ve vergi daireleri koordinasyon içinde olmaları kayıt dışılığı önleyeceği sonuçlarına ulaşmıştır.

Karapınar (2018) çalışmasında, muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıplarının oluşumuna etkisi ve vergi kayıplarıyla mücadeledeki rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada anket yöntemini uygulayarak, vergi mevzuatının karmaşık bir yapıda olduğu, vergi sayısının fazla olduğu, meslek mensuplarının fazla iş yüküne maruz kaldıkları, meslek mensuplarına ahlaki eğitimlerin verilmesi kamuya yarar sağlayacağı, ülkemizde muhasebe meslek eğitimlerinin yeterli verilmediği, muhasebedeki hatalı ve hileli işlemlerin vergi kayıp ve kaçaklarına neden olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Fülöp, Raita & Breaz (2022) çalışmalarında, Romanya kuruluşları örneğinde vergi kaçakçılığı olgusunun önlenmesinde ve bu olguyla mücadelede muhasebenin ve muhasebecinin oynadığı rolü analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada anket yöntemini uygulayarak, denetimlerin artırılması gerektiği fakat COVID-19 salgının bunu engellediği, dijitalleşmenin KDV tahsilatını artıracığı ve mevzuatın değişikliğinin bir an önce gerçekleştirerek bu sürecin öncelik haline gelmesi, vergi kaçakçılığının önlenmesi ve mücadeleye yönelik ilk adımın yasama tarafından atılması gerektiği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Tijjani, vd. (2023) çalışmalarında, Kuzeydoğu Nijerya'daki KOBİ'lerde adli muhasebenin vergi mükelleflerinin tutumu ve vergi kaçakçılığına etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada veriler basit rastgele örnekleme yöntemi uygulanarak, kayıt dışı sektörlerin yüksek oranda yolsuzluğun ve vergi kayıplarında sürekli bir artışın olduğu tespit edilmiş, vergi gelirlerinin tahsili için adli muhasebe tekniklerinin kullanılması gerekliliğini vurgulamışlardır.

3. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, amaç, evren, örneklem, veri toplama yöntemi ve verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler incelenmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Sakarya il merkezinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının, vergi kaçakçılığını önlemedeki rolü, vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine yönelik düşünceleri ve bakış açılarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Modeli

Araştırmanın amaçlarına ulaşabilmek için meslek mensuplarıyla görüşülerek 6 bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır. Anket formu oluşturulurken konuyla ilgili literatür taraması yapılarak daha önceden yapılmış çalışmalardan (Özer, 2018; & Taşlıalan, 2019) yararlanılmıştır.

Anket formu A, B, C, D, E ve F bölümünden olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır.

A bölümü, meslek mensuplarının demografik ve genel mesleki bilgilerini tespit etmeye yönelik 6 sorudan,

B bölümü meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının nedenlerini tespit etmeye yönelik 15 ifadeden,

C bölümü ise meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadele sürecine katkılarını tespit etmeye yönelik 7 ifadeden,

D bölümü ise meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarındaki rolü ve önemine ilişkin 15 ifadeden,

E bölümü ise meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine yönelik alınması gereken tedbir önerilerine ilişkin 10 ifadeden ve son olarak

F bölümünde ise meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadele sürecinde öğrencilere ve/veya meslek elamanlarına verilmesi beklenen eğitim faaliyetlerini tespit etmeye yönelik 7 ifadeden oluşmaktadır.

Araştırmanın evrenini, Sakarya il merkezinde faaliyette bulunan meslek mensuplarından oluşmaktadır. Yapılan araştırmada odaya kayıtlı 604 meslek mensubu olduğu tespit edilmiştir.

Evrenin Örneklem büyüklüğü aşağıdaki formül yardımı ile tespit edilebilmektedir (Karagöz, 2014);

$$n = \frac{N * P * Q}{\frac{(N - 1) * B^2 + P * Q * Z^2}{Z^2}}$$

Formülde yer alan sembollerin anlamları:

n= Örneklem sayısını ifade etmektedir

N= üzerinde araştırma yapılan evren sayısı (604)

P= Evrendeki incelenen olayın gözlenme oranı (gerçekleşme olasılığı), bu oran bilinmediği durumda 0,50 olarak kabul edilir. (0,5)

Q= 1-P Evrendeki incelenen olayın gözlenmeme oranı (gerçekleşmeme olasılığı) bu oran bilinmediği durumda 1 – P = Q sonucu gözlenmeme oranını verir

B= Hata oranını (0,05)

Z= %95 oranında güven düzeyi için Z tablosu değeri (1,96)

Formüle göre;

$$n = \frac{604 * 0,5 * 0,5}{\frac{(604 - 1) * 0,05^2 + 0,5 * 0,5 * 1,96^2}{1,96^2}}$$

$$n = \frac{151}{\frac{1,5075+0,9604}{3,8416}} \quad n = \frac{151}{\frac{2,4679}{3,8416}} \quad n = \frac{151}{0,6424} = 235$$

Uygulanan formüle göre çalışmada muhasebe meslek mensubu olmak üzere toplamda 235 kişiye ulaşılmalıdır.

Odaya kayıtlı olan her bir meslek mensubuna eşit seçilme şansı tanıyan tesadüfî örnekleme yöntemiyle 300 meslek mensubu seçilmiş randevu alınarak görüşülmüştür. Görüşmeler neticesinde 238'ine yüz yüze anket formu doldurtulmuştur. Ulaşılan meslek mensuplarının sayısının (örneklem büyüklüğü) araştırma evreni temsil için yeterlidir.

3.3. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Anket verilerinin analizinde, SPSS 24 for Windows (Social Package Statical Science) istatistiksel paket programından yararlanılmıştır.

Örnekleme ait ham verilerin çözümlenmesi betimsel istatistik yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Çözümlenen verilerin tablolar halinde ifade edilmesinde demografik yapı

ve araştırma amacına yönelik hazırlanmış ifadelerle ait cevapların frekans (f) ve yüzde (%) değerleri dikkate alınmıştır. Oluşturulan hipotezleri test etmek için önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Yapılan testin sonucunda verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Veriler normal dağılım göstermediğinden hipotezleri test etmek için nonparametrik testlerden ikili gruplar için Mann Whitney U testi üç ve daha fazla olan gruplar için ise Kruskal-Wallis testi yapılmıştır.

Mann-Whitney U testi bağımsız örnekler için uygulanan t-testinin parametrik olmayan alternatifidir. t testinde olduğu gibi iki grup ortalamalarının karşılaştırılması yerine, Mann-Whitney U testi, grupların medyanlarını karşılaştırır. Sürekli değişkenlerin, iki grup içerisinde değerlerini sıralı hale dönüştürür. Değerler sıralı hale dönüştürüldüğü için değerlerin asıl dağılımları önemli değildir.

Kruskal-Wallis testi normal dağılım göstermeyen gruplarda ikiden fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test amacıyla kullanılan One-Way ANOVA'nın nonparametrik karşılığıdır (Karagöz, 2014).

Güvenirlilik analizi, ölçmeye çalışılan araçların, güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir yöntemdir. Cronbach Alpha katsayısı da güvenilirliği ölçmede kullanılan yöntemlerden biridir. Bu yöntem, ölçekte yer alan sorunun homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını araştırır.

Meslek mensuplarına uygulanan anket formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin istenen değerlerde olup olmadığını Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı ile tespit edilmeye çalışılmış ve analiz sonucu Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı

	İfade Sayısı	İç Tutarlılık Katsayısı	Güvenirlilik Durumu
Anket Formu	53	0,878	Yüksek Derecede Güvenilir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,878 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre söz konusu 53 ifadenin bir bütün olarak, ölçmek istenen olguyu ölçmede “yüksek derecede güvenilir” olduğu söylenebilir.

4. Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında, Sakarya il merkezinde muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarına anket formunun uygulanmasıyla elde edilen veriler, istatistiksel teknik ve yöntemlerle analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablolar halinde sunularak yorumlanmaya çalışılmıştır.

4.1. Deneklerin Demografik Özellikleri

Meslek mensuplarının A bölümdeki sorulara verdikleri cevaplarının istatistik sonuçları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Meslek Mensuplarının Demografikle İlgili Sorulara Ait Cevaplarının İstatistik Sonuçları

Cinsiyetiniz?			Meslek Unvanınız?		
Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)	Meslek Unvanınız	Frekans (f)	Yüzde (%)
Erkek	176	73,9	SMMM	228	95,8
Kadın	62	26,1	YMM	10	4,2
TOPLAM	238	100	TOPLAM	238	100
Eğitim Durumunuz?			Yaşınız?		
Eğitim Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)	Yaş	Frekans (f)	Yüzde (%)
Lisans	179	75,2	25-34 yaş	31	13,0
Yüksek Lisans	51	21,4	35-44 yaş	93	39,1
Doktora	8	3,4	45 ve üzeri yaş	114	47,9
TOPLAM	238	100	TOPLAM	238	100
Kaç Yıldır Bu İşi Yapıyorsunuz?			Müfredatta Hangi Ders Okutulmalı?		
Mesleki Deneyim	Frekans (f)	Yüzde (%)	Ders	Frekans (f)	Yüzde (%)
1-5 yıl	13	5,5	Genel Muhasebe	10	4,2
6-9 yıl	27	11,3	Vergi Hukuku	21	8,8
10-15 yıl	47	19,7	Muhasebe Denetimi	28	11,8
16-19 yıl	37	15,5	Muhasebe Etiği	39	16,4
20 yıldan daha fazla	114	47,9	Vergi Ahlakı/Kaçacağı	140	58,8
TOPLAM	238	100	TOPLAM	238	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi ankete katılan meslek mensuplarının öne çıkan demografik özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- ✓ Meslek mensuplarının büyük çoğunluğunu erkek olduğu görülmektedir.
- ✓ Meslek mensuplarının %75,2’si lisans, %21,4’ü yüksek lisans ve geriye kalan %3,4’nün doktora mezunu olduğu saptanmıştır.

- ✓ Meslek mensuplarının sadece %4,2'si YMM'dir.
- ✓ Meslek mensuplarının %13,0'ü 25-34 yaş; %39,1'i 35-44 yaş; %47,9'u ise 45 ve üzeri yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Meslek mensuplarının %5,5'i 1-5 yıl; %11,3'ü 6-9 yıl; %19,7'si 10-15 yıl; %15,5'i 16-19 yıl ve geriye kalan %47,9'u ise 20 yıldan daha fazla deneyime sahiptir.
- ✓ Meslek mensuplarının yarıdan daha fazlası “Vergi Ahlakı- Vergi Kayıp ve Kaçağı” dersinin müfredata konularak okutulması gerektiğini belirtmişlerdir.

4.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının İfadelere Yönelik Katılım Düzeylerinin Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmada, muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine yönelik ifadelere meslek mensuplarının katılım düzeyleri açıklanmaya çalışılacaktır. Katılımcıların, ankette bulunan her bir ifadeye, hangi düzeyde katıldığı ya da görüşlerinin nitelermelerinden, hangisine girdiği yapılan bir sınıflama ölçeği ile belirlenmiştir. Sınıflama ölçeğinin oluşturulmasında;

Aralık Genişliği (**a**) = Dizi Genişliği ÷ Yapılacak Grup sayısı formülü (Tekin, 1987) kullanılmıştır. Buna göre oluşturulan ölçekte; nitelik düzeyi ve puan değerleri ile değer aralıkları tablo 3'te gösterilmiştir.

$$a = 4/5 \quad a = 0,80 \text{ bulunur.}$$

Tablo 3

Anket Maddelerinin Puan Aralıkları

Nitelik Düzeyi	Puan Aralığı	Değer Aralıkları
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,20-5,00
Katılıyorum	4	3,40-4,19
Kararsızım	3	2,60-3,39
<u>Katılmıyorum</u>	2	1,80-2,59
<u>Kesinlikle Katılmıyorum</u>	1	1,00-1,79

Katılımcıların bu ifadelere verdikleri cevaplara ilişkin olarak bulunan, aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (ss) değerleri ve bu değerlerin karşılığı olan katılım düzeyleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Nedenlerine Yönelik İfadelere Ait Katılım Düzeyleri

Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Nedenlerine İlişkin Görüşler					
No	İfadeler	n	\bar{x}	ss	Katılım Düzeyi
10	Vergi affı uygulamalarının sıklıkla yapılması	238	4,32	0,99	Kesinlikle Katılıyorum
7	Mükelleflerde vergi bilinci ve ahlakının yerleşmemiş olması,	238	4,24	0,96	Kesinlikle Katılıyorum
4	Vergilendirme sisteminin adil olmaması,	238	4,15	1,08	Katılıyorum
11	Etkin bir denetim ve inceleme sisteminin bulunmaması,	238	4,13	0,97	Katılıyorum
6	Ekonomide yaşanan dalgalanmalar ve krizler	238	4,06	1,05	Katılıyorum
15	Siyasi iradenin vergi sistemi ve vergi politikaları karşısındaki tutumu	238	4,01	0,97	Katılıyorum
8	Vergi ile ilgili yargılama süreçlerinin yeterince etkin ve hızlı olmaması,	238	3,87	1,08	Katılıyorum
14	Kurumlar arasındaki bağlantı ve iş birliğinin yeterli düzeyde olmaması,	238	3,86	1,10	Katılıyorum
1	Vergi oranlarının yüksek olması,	238	3,83	1,21	Katılıyorum
9	Vergi kayıp ve kaçaklarında uygulanan cezaların yeterince caydırıcı olmaması,	238	3,82	1,21	Katılıyorum
2	Vergi yasaları ile ilgili çok sık değişiklik yapılması,	238	3,79	1,19	Katılıyorum
12	Belge düzeninin doğru ve etkin işleyişini sağlayacak düzenlemelerin ve sistemin yetersizliği,	238	3,73	1,18	Katılıyorum
3	Vergi ile ilgili kanunların yeterince açık ve anlaşılır olmaması,	238	3,62	1,22	Katılıyorum
5	Gelir düzeyinin düşük olması,	238	3,37	1,27	Kararsızım
13	Muhasebe standartları ile vergi mevzuatının gelişen teknoloji ile yeterince bağlantılı olmaması,	238	3,27	1,29	Kararsızım
Ortalama		238	3,87	1,12	Katılıyorum

Tablo 4 incelendiğinde; muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarının nedenlerine yönelik ifadelerine genel katılım düzeyleri “*Katılıyorum*” yönünde olmuştur. Bu ifadeler içerisinde “*Vergi affı uygulamalarının sıklıkla yapılması*” ve “*Mükelleflerde vergi bilinci ve ahlakının yerleşmemiş olması*” ifadelerine genel katılım düzeyleri “*Kesinlikle Katılıyorum*”

olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarının nedenlerin başında mükelleflerinin vergi bilincinin olmadığını ve devletin daha fazla vergi affı uygulaması getireceğini düşünüyor olduklarını göstermektedir. Ayrıca katılımcılar vergi kayıp ve kaçaklarının nedenlerine yönelik “*Gelir düzeyinin düşük olması*” ve “*Muhasebe standartları ile vergi mevzuatının gelişen teknoloji ile yeterince bağlantılı olmaması*” gibi ifadeler ise “*Kararsızım*” yönünde katılım göstermişlerdir. Bu ifadelere katılım düzeyleri meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri arasında gelir düzeyinin düşük olması ve teknolojik ilerlemenin vergi kayıp ve kaçaklarının nedeni olduğu yönde kararsız kalmış olduklarını göstermektedir. Diğer tüm ifadeler için ise “*Katılıyorum*” yönde katılım göstermiş oldukları söylenebilir. Meslek mensuplarının vergilendirme vergi kayıp ve kaçaklarının sebebini sisteminin adil olmaması, denetim ve inceleme sisteminin bulunmaması, oranların yüksek olması, cezaların caydırıcı olmaması, krizlerin olması, çok sık değişikliklerin olması ve kurumlar arası etkin bir iletişim sisteminin olmaması gibi durumlara bağladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 5

Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele ve Muhasebe Mesleği İlişkisine Yönelik İfadelere Ait Katılım Düzeyleri

Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele ve Muhasebe Mesleği İlişkisi					
No	İfadeler	n	\bar{x}	ss	Katılım Düzeyi
22	Vergi kayıp ve kaçakları ile kayıt dışılığın önlenmesi, muhasebe meslek mensuplarının toplumdaki saygınlığını artıracaktır.	238	4.19	1.02	<i>Katılıyorum</i>
16	Vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadelede, vergi idaresince yürütülen vergi denetimleri yetersiz kalmaktadır.	238	3.85	1.09	<i>Katılıyorum</i>
21	Muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadelede görevlerini yapmakta ve yararlı hizmetler sunmaktadır.	238	3.76	0.97	<i>Katılıyorum</i>
20	Muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçakları ile mücadele görevleri vardır.	238	3.68	1.12	<i>Katılıyorum</i>
17	Vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadelede, vergi idaresi muhasebe meslek mensuplarından yardım beklemektedir.	238	3.17	1.33	Kararsızım
19	Vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadelede, vergi idaresi, muhasebe meslek mensuplarını engel olarak görmektedir.	238	2.94	1.23	Kararsızım
18	Vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadelede, vergi idaresi ile muhasebe meslek mensupları arasında uyumlu çaba sergilenmektedir.	238	2.78	1.30	Kararsızım
Ortalama		238	3,48	1,15	<i>Katılıyorum</i>

Tablo 5 incelendiğinde; muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarıyla mücadelede muhasebe mesleği ilişkisine yönelik ifadelerine genel katılım düzeyleri “*Katılıyorum*” yönünde olmuştur. Fakat maddeler detaylı incelendiğinde kayıp ve kaçakla mücadelede meslek mensuplarının etkin olduğunu kabul ettikleri ve vergi kayıp kaçığının önlenmesinin saygınlıklarını artıracığı yönde katılım göstermişlerdir. Ayrıca meslek mensupları vergi dairesi ile uyumlu çalışmalarına yönelik yönetilen ifadelerine ise genel katılım düzeyleri “*Kararsızım*” yönünde olmuştur. Meslek mensuplarının vergi dairesi ile uyumlu çalışma, yardım beklentileri ve bu süreci yönetmede engel olduğuna yönelik görüşlere ilişkin tam bir kanıların oluşmadığı söylenebilir.

Tablo 6

Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçaklarında Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü ve Öneme Yönelik İfadelere Ait Katılım Düzeyleri

Vergi Kayıp ve Kaçaklarında Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü ve Önemi					
No	İfadeler	n	\bar{x}	ss	Katılım Düzeyi
25	Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerin vergi matrahının doğru hesaplanmasındaki rolü büyüktür	238	4.30	0.87	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
31	SMMM'ler işletmelerin finansal raporlarının ve muhasebe ortamının güvenilirliğini artırarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadırlar	238	4.13	0.80	<i>Katılıyorum</i>
30	SMMM'ler işletmelerin mali tablolarını mevzuata uygun ve doğru bir şekilde hazırlayarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadırlar	238	4.12	0.86	<i>Katılıyorum</i>
29	SMMM'ler muhasebe ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirdikleri faaliyetleri sonucunda vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadırlar	238	4.11	0.86	<i>Katılıyorum</i>
27	Muhasebe meslek mensupları vergi kanunları konusunda mükellefleri doğru bir şekilde bilinçlendirmektedirler	238	4.11	0.88	<i>Katılıyorum</i>
32	SMMM'ler vergi mevzuatı çerçevesinde, etik ve ahlaki kurallara uyarak gerçekleştirdikleri faaliyetleri neticesinde vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadırlar	238	4.09	0.85	<i>Katılıyorum</i>
28	SMMM'ler işletmelerin kanuni defterlerine yapmış oldukları muhasebe kayıtlarını hatasız ve doğru bir şekilde yaparak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadırlar	238	4.07	0.95	<i>Katılıyorum</i>
26	Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerin vergi bilinci ve vergi ahlaki oluşumunda olumlu etkisi bulunmaktadır	238	4.06	0.92	<i>Katılıyorum</i>
24	Muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının azaltılmasında önemli bir rolü bulunmaktadır	238	4.00	0.89	<i>Katılıyorum</i>
23	Muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarıyla ilgili mücadelede görevlerini yerine getirmekte ve yararlı hizmetler sunmaktadırlar	238	3.87	0.96	<i>Katılıyorum</i>

34	YMM'ler işletmelerin düzenlemiş olduğu beyanname ve bildirgelerin kayıtlara uygun ve doğru bir şekilde düzenlenmiş olup olmadıklarını denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	238	3.79	1.07	Katılıyorum
36	YMM'ler K.D.V. İadesi ve tam tasdik raporlarını düzenlemek için yapmış oldukları çalışma ve incelemeler vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	238	3.77	1.06	Katılıyorum
35	YMM'ler işletmelerin dönem sonu işlemlerini mali mevzuata uygun olarak doğru bir şekilde yapılıp yapılmadığını denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	238	3.76	1.05	Katılıyorum
33	YMM'ler işletmelerin vergi beyannamelerine aktarılacak bilgilerin doğru kayıt ve mevzuata uygunluğunu denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	238	3.76	1.09	Katılıyorum
37	YMM'ler işletmelerde muhasebe sistemlerinin doğru bir şekilde kurulması ve geliştirilmesi konusunda, mali sistemin doğru ve güvenilir bilgi ve belge ortamının oluşturulmasına yardımcı olarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlar	238	3.67	1.10	Katılıyorum
Ortalama		238	3,97	0,95	Katılıyorum

Tablo 6 incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde muhasebe meslek mensuplarının rolü ve önemine yönelik ifadelerle genel katılım düzeyleri **“Katılıyorum”** yönünde olmuştur. Bu bölümdeki on beş ifadeden sadece **“Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerin vergi matrahının doğru hesaplanmasındaki rolü büyüktür”** ifadesine **“Kesinlikle Katılıyorum”** yönünde katılım göstermişlerdir. Bu durum meslek mensupları vergi matrahının doğru hesaplanmasında kendilerine önemli rol düştüğünü kabul etmiş oldukları söylenebilir. Diğer ifadeler için ise meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakların önlenmesinde önemli düzeyde rollerinin olduklarını kabul ettikleri söylenebilir.

Tablo 7

Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçaklarında Alınması Gereken Önlemler İlişkin İfadelere Ait Katılım Düzeyleri

Vergi Kayıp ve Kaçaklarında Alınması Gereken Önlemler İlişkin İfadeler						
No	İfadeler	n	\bar{x}	ss	Katılım Düzeyi	
41	Toplumsal vergi bilincinin ve vergi ahlakının oluşturulması gerekmektedir	238	4.61	0.67	Kesinlikle Katılıyorum	
40	Vergi yükünün adaletli bir şekilde dağılımını sağlamak için çalışmalar yapılması gerekmektedir	238	4.55	0.74	Kesinlikle Katılıyorum	
42	Vergi yasalarını uygulama gücüne sahip etkin ve verimli vergi idarelerinin oluşturulması gerekmektedir	238	4.50	0.70	Kesinlikle Katılıyorum	

47	Vergi kayıp ve kaçağı ile mücadelede etkinliğin sağlanması için, muhasebe meslek mensupları, muhasebe eğitim kurumları ve vergi idaresi arasında bağlantı sağlanması ve uyumlu bir çalışmanın olması gerekmektedir.	238	4.43	0.64	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
39	Vergi mevzuatının daha basit ve anlaşılır olmasına ilişkin çalışmaların yapılması gerekmektedir	238	4.42	0.74	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
45	Daha etkin bir izleme, değerlendirme ve denetleme sistemi oluşturularak gelişen teknolojiye uyum sağlanması gerekmektedir	238	4.42	0.69	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
44	Vergi denetiminin sıklıkla yapılması ve etkin bir denetim sisteminin oluşturulması gerekmektedir	238	4.32	0.85	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
46	Maliye bakanlığının tüm mükelleflerin muhasebe kayıtlarına ve finansal tablolarına anlık erişim sağlayacağı sistemin kurulması gerekmektedir.	238	4.25	0.83	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
38	Vergi oranlarının düşürülmesi ve vergi sayısının azaltılması gerekmektedir	238	4.21	0.96	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
43	Vergi cezalarının nispeten ağır olması, daha etkin ve caydırıcı bir hale getirilmesi gerekmektedir	238	3.97	1.16	Katılıyorum
Ortalama		238	4,37	0,80	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>

Tablo 7 incelendiğinde; muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde, alınması gereken önlemlere yönelik ifadelerle genel katılım düzeyleri “***Kesinlikle Katılıyorum***” yönünde olmuştur. Sadece “***Vergi cezalarının nispeten ağır olması, daha etkin ve caydırıcı bir hale getirilmesi gerekmektedir***” ifadesine katılım düzeyleri “***Katılıyorum***” yönünde olmuştur. Diğer; vergi ahlakının oluşturulması, verginin adaletli dağıtılması, etkin ve verimli idarelerin oluşturulması, vergi idareleri ve meslek mensuplarının uyumlu çalışması, vergi mevzuatının basit ve anlaşılır olması, teknolojiye uyumlu etkin bir denetim sisteminin olması, vergi oranlarının ve vergi sayılarının azaltılması gibi önlemlerin alınmasına yönelik bir kanının olduğu söylenebilir.

Tablo 8

Meslek Mensuplarının Vergi Kayıp ve Kaçaklarını Önlemede Muhasebe Eğitiminden Beklentilerine Yönelik İfadelere Ait Katılım Düzeyleri

Vergi Kayıp ve Kaçaklarını Önlemede Muhasebe Eğitiminden Beklentiye Yönelik İfadeler					
No	İfadeler	n	\bar{x}	ss	Katılım Düzeyi
53	Muhasebe eğitiminde vergi kayıp ve kaçakları ile mücadeleye yönelik eğitim verilmelidir	238	4.26	0.80	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
51	Muhasebe eğitim kurumları ile meslek mensupları ve vergi idaresi arasında koordinasyon sağlanmalıdır	238	4.08	0.95	Katılıyorum

52	Vergi kayıp ve kaçakları ile mücadelede sosyal medya ağları etkin biçimde kullanılmalıdır	238	4.04	0.86	Katılıyorum
49	Muhasebe mesleğini tercih eden üniversite mezunları, vergi kayıp ve kaçakları ile mücadelenin öneminin bilincindedirler	238	2.65	1.09	Kararsızım
50	Muhasebe mesleğini tercih eden üniversite mezunları, muhasebe ve vergi konularına vakıftırlar	238	2.64	1.06	Kararsızım
48	Üniversite muhasebe eğitiminde, öğrencilerin vergi kayıp ve kaçakları konusunda yeterli eğitim aldıkları söylenebilir.	238	2.40	0.99	Kararsızım
Ortalama		238	3,34	0,96	Katılıyorum

Tablo 8 incelendiğinde; muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde muhasebe eğitiminden beklentilerine yönelik ifadelerine genel katılım düzeyleri “**Katılıyorum**” yönünde olmuştur. Fakat maddeler detaylı incelendiğinde kayıp ve kaçakla mücadeleye ilişkin eğitim verilmesi yönündeki ifadeye “**Kesinlikle Katılıyorum**” yönünde katılım göstermişlerdir. Bu durum meslek mensuplarının bu konudaki eğitimleri önemsedikleri söylenebilir. Ayrıca vergi idaresi ve mesleki eğitim veren kurumlarla iş birliğini ve sosyal medya ağlarının etkin kullanılmasını önemsedikleri söylenebilir. Diğer üç ifade için ise “**Kararsızım**” yönünde katılım sağlamışlardır. Meslek mensuplarında, öğrencilerin vergi kayıp ve kaçaklarına yönelik bilince sahip oldukları, yeterince konulara vakıf oldukları ve yeterli bir eğitim aldıklarına yönelik tam bir kanı oluşmadığı söylenebilir.

5. Anlamlılık Analizleri

Bulgular ve yorum bölümünün son aşamasında, veriler normal dağılım göstermediği için araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçakçılığının nedenleri, muhasebe mesleğiyle ilişkisi, meslek mensuplarının rolü ve önemi, alınması gereken önlemler ve muhasebe eğitiminde beklentilere yönelik ifadelerinin alt ölçek toplamları ile demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği çözümlenmeye dâhil edilmiş ve bazı karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırmada yapılan karşılaştırmalar aşağıdaki değişkenler temelinde hipotezler oluşturularak test edilmiştir. Bu hipotezler meslek mensuplarının;

1. Cinsiyete Göre **İki**
2. Meslek Unvanına Göre **İki**
3. Öğrenim türüne göre **Üç**
4. Yaşa göre **Dört**

5. Mesleki Deneyime Göre Beş

“Gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur” şeklinde oluşturulmuştur. Bu hipotezler $P=0,05$ anlamlılık düzeyinde, ikiden daha az gruplar için **Mann-Whitney U testi**; ikiden fazla olan gruplar için ise **Kruskal-Wallis testi** yapılarak analiz edilmiştir.

5.1. Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

Tablo 9

Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

İfadeler	Cinsiyet	N	Mean Rank	Mann Whitney U	Z	p
Siyasi iradenin vergi sistemi ve vergi politikaları karşısındaki tutumu	Kadın	62	104,60	4532,50	-2,106	0,035
	Erkek	176	124,75			

Tablo 9 incelendiğinde; muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakçılığının önlenmesine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre yapılan anlamlılık analizinde “*Siyasi iradenin vergi sistemi ve vergi politikaları karşısındaki tutumu*” cinsiyet açısından $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde farklılık olduğu analiz sonucunda tespit edilmiştir. Bu sonuç incelendiğinde erkek meslek mensupları siyasi iradenin vergi sistemi ve vergi politikalarına karşı daha güçlü direnç göstermedikleri yönde katılım gösterirken kadın meslek mensupları ise erkek katılımcılardan farklı daha düşük düzeyde katılım göstermişlerdir. Diğer tüm ifadeler için ise meslek mensuplarının katılım düzeylerinde cinsiyetin ayrı bir özellik göstermediği tespit edilmiştir.

5.2. Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

Tablo 10

Meslek Mensuplarının Unvanlarına Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

İfadeler	Unvan	N	Mean Rank	Mann Whitney U	Z	p																																																								
YMM'ler işletmelerin vergi beyannamelerine aktarılacak bilgilerin doğru kayıt ve mevzuata uygunluğunu denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	167,60	659,00	-2,384	0,017																																																								
	SMMM	228	117,39				YMM'ler işletmelerin düzenlemiş olduğu beyanname ve bildirelerin kayıtlara uygun ve doğru bir şekilde düzenlenmiş olup olmadıklarını denetlenmesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	166,10	674,00	-2,323	0,020	SMMM	228	117,46	YMM'ler işletmelerin dönem sonu işlemlerini mali mevzuata uygun olarak doğru bir şekilde yapıp yapılmadığını denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	169,10	644,00	-2,469	0,014	SMMM	228	117,32	YMM'ler K.D.V. İadesi ve tam tasdik raporlarını düzenlemek için yapmış oldukları çalışma ve incelemeler vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	177,15	563,50	-	0,004	SMMM	228	116,97	YMM'ler işletmelerde muhasebe sistemlerinin doğru bir şekilde kurulması ve geliştirilmesi konusunda, mali sistemin doğru ve güvenilir bilgi ve belge ortamının oluşturulmasına yardımcı olarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlar	YMM	10	180,45	530,50	-3,009	0,003	SMMM	228	116,83	Üniversite Muhasebe Eğitiminde, Öğrencilerin Vergi Kayıp ve Kaçakları Konusunda Yeterli Eğitim Aldıkları Söylenebilir	YMM	10	78,70	732,00	-2,011	0,044	SMMM	228	121,29	Muhasebe Hata ve Hilesi, Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele, Vergi Danışmanlığı ve Vergi Ahlakı Gibi Konular” Hangi Ders müfredatında ayrı bir ders başlığı altında verilmelidir	YMM	10	80,85	753,50	-2,041
YMM'ler işletmelerin düzenlemiş olduğu beyanname ve bildirelerin kayıtlara uygun ve doğru bir şekilde düzenlenmiş olup olmadıklarını denetlenmesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	166,10	674,00	-2,323	0,020																																																								
	SMMM	228	117,46				YMM'ler işletmelerin dönem sonu işlemlerini mali mevzuata uygun olarak doğru bir şekilde yapıp yapılmadığını denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	169,10	644,00	-2,469	0,014	SMMM	228	117,32	YMM'ler K.D.V. İadesi ve tam tasdik raporlarını düzenlemek için yapmış oldukları çalışma ve incelemeler vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	177,15	563,50	-	0,004	SMMM	228	116,97	YMM'ler işletmelerde muhasebe sistemlerinin doğru bir şekilde kurulması ve geliştirilmesi konusunda, mali sistemin doğru ve güvenilir bilgi ve belge ortamının oluşturulmasına yardımcı olarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlar	YMM	10	180,45	530,50	-3,009	0,003	SMMM	228	116,83	Üniversite Muhasebe Eğitiminde, Öğrencilerin Vergi Kayıp ve Kaçakları Konusunda Yeterli Eğitim Aldıkları Söylenebilir	YMM	10	78,70	732,00	-2,011	0,044	SMMM	228	121,29	Muhasebe Hata ve Hilesi, Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele, Vergi Danışmanlığı ve Vergi Ahlakı Gibi Konular” Hangi Ders müfredatında ayrı bir ders başlığı altında verilmelidir	YMM	10	80,85	753,50	-2,041	0,041	SMMM	228	121,20						
YMM'ler işletmelerin dönem sonu işlemlerini mali mevzuata uygun olarak doğru bir şekilde yapıp yapılmadığını denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	169,10	644,00	-2,469	0,014																																																								
	SMMM	228	117,32				YMM'ler K.D.V. İadesi ve tam tasdik raporlarını düzenlemek için yapmış oldukları çalışma ve incelemeler vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	177,15	563,50	-	0,004	SMMM	228	116,97	YMM'ler işletmelerde muhasebe sistemlerinin doğru bir şekilde kurulması ve geliştirilmesi konusunda, mali sistemin doğru ve güvenilir bilgi ve belge ortamının oluşturulmasına yardımcı olarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlar	YMM	10	180,45	530,50	-3,009	0,003	SMMM	228	116,83	Üniversite Muhasebe Eğitiminde, Öğrencilerin Vergi Kayıp ve Kaçakları Konusunda Yeterli Eğitim Aldıkları Söylenebilir	YMM	10	78,70	732,00	-2,011	0,044	SMMM	228	121,29	Muhasebe Hata ve Hilesi, Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele, Vergi Danışmanlığı ve Vergi Ahlakı Gibi Konular” Hangi Ders müfredatında ayrı bir ders başlığı altında verilmelidir	YMM	10	80,85	753,50	-2,041	0,041	SMMM	228	121,20																
YMM'ler K.D.V. İadesi ve tam tasdik raporlarını düzenlemek için yapmış oldukları çalışma ve incelemeler vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	YMM	10	177,15	563,50	-	0,004																																																								
	SMMM	228	116,97				YMM'ler işletmelerde muhasebe sistemlerinin doğru bir şekilde kurulması ve geliştirilmesi konusunda, mali sistemin doğru ve güvenilir bilgi ve belge ortamının oluşturulmasına yardımcı olarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlar	YMM	10	180,45	530,50	-3,009	0,003	SMMM	228	116,83	Üniversite Muhasebe Eğitiminde, Öğrencilerin Vergi Kayıp ve Kaçakları Konusunda Yeterli Eğitim Aldıkları Söylenebilir	YMM	10	78,70	732,00	-2,011	0,044	SMMM	228	121,29	Muhasebe Hata ve Hilesi, Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele, Vergi Danışmanlığı ve Vergi Ahlakı Gibi Konular” Hangi Ders müfredatında ayrı bir ders başlığı altında verilmelidir	YMM	10	80,85	753,50	-2,041	0,041	SMMM	228	121,20																										
YMM'ler işletmelerde muhasebe sistemlerinin doğru bir şekilde kurulması ve geliştirilmesi konusunda, mali sistemin doğru ve güvenilir bilgi ve belge ortamının oluşturulmasına yardımcı olarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlar	YMM	10	180,45	530,50	-3,009	0,003																																																								
	SMMM	228	116,83				Üniversite Muhasebe Eğitiminde, Öğrencilerin Vergi Kayıp ve Kaçakları Konusunda Yeterli Eğitim Aldıkları Söylenebilir	YMM	10	78,70	732,00	-2,011	0,044	SMMM	228	121,29	Muhasebe Hata ve Hilesi, Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele, Vergi Danışmanlığı ve Vergi Ahlakı Gibi Konular” Hangi Ders müfredatında ayrı bir ders başlığı altında verilmelidir	YMM	10	80,85	753,50	-2,041	0,041	SMMM	228	121,20																																				
Üniversite Muhasebe Eğitiminde, Öğrencilerin Vergi Kayıp ve Kaçakları Konusunda Yeterli Eğitim Aldıkları Söylenebilir	YMM	10	78,70	732,00	-2,011	0,044																																																								
	SMMM	228	121,29				Muhasebe Hata ve Hilesi, Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele, Vergi Danışmanlığı ve Vergi Ahlakı Gibi Konular” Hangi Ders müfredatında ayrı bir ders başlığı altında verilmelidir	YMM	10	80,85	753,50	-2,041	0,041	SMMM	228	121,20																																														
Muhasebe Hata ve Hilesi, Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadele, Vergi Danışmanlığı ve Vergi Ahlakı Gibi Konular” Hangi Ders müfredatında ayrı bir ders başlığı altında verilmelidir	YMM	10	80,85	753,50	-2,041	0,041																																																								
	SMMM	228	121,20																																																											

Muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakçılığının önlenmesine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin muhasebe meslek mensuplarının unvanlarına göre yapılan anlamlılık analizinde Tablo 10’da verilen ifadeler katılım düzeylerinde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu ifadeler incelendiğinde YMM’ler üniversitede verilen muhasebe

eğitimini ve müfredata konacak yeni derslerin vergi kayıp kaçaklarını önlemede SMMM'lere göre daha yetersiz olacağı yönünde katılım gösterirken; vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde kendi yaptıkları faaliyetlerin SMMM'lere göre daha önemli olduğu yönde katılım göstermişlerdir.

5.3. Meslek Mensuplarının Eğitim Seviyesine Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

Tablo 11

Meslek Mensuplarının Eğitim Seviyesine Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

İfadeler	Eğitim Seviyesi	N	Mean Rank	Chi-square	df	p
Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Kayıt Dışılığın Önlenmesi, Muhasebe Meslek Mensuplarının Toplumdaki Saygınlığını Artıracaktır.	Lisans	179	118,87	6,640	2	0,036
	Yüksek Lisans	51	129,72			
	Doktora	8	68,50			
Vergi Kayıp ve Kaçakları ile Mücadelede Sosyal Medya Ağları Etkin Biçimde Kullanılmalıdır.	Lisans	179	123,37	6,130	2	0,047
	Yüksek Lisans	51	112,87			
	Doktora	8	71,50			

Muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakçılığının önlenmesine yönelik ifadeler katılım düzeylerinin muhasebe meslek mensuplarının eğitim seviyelerine göre yapılan anlamlılık analizinde Tablo 11'de verilen ifadeler katılım düzeylerinde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu ifadeler incelendiğinde yüksek lisans mezunu meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakları ile kayıt dışılığın önlenmesi, muhasebe meslek mensuplarının toplumdaki saygınlığını artıracığı yönde katılım sağladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca lisans mezunu meslek mensupları vergi kayıp kaçakları ile mücadelede sosyal medya ağlarının etkin biçimde kullanılması gerektiği yönde diğer eğitim seviyelerine göre daha olumlu katılım sağlamışlardır.

5.4. Meslek Mensuplarının Yaş Dağılımına Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

Tablo 12

Meslek Mensuplarının Yaş Dağılımına Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

İfadeler	Yaş	N	Mean Rank	Chi-square	df	p
Vergi Kayıp ve Kaçaklarıyla Mücadelede, Vergi İdaresi ile Muhasebe Meslek Mensupları Arasında Uyumlu Çaba Sergilenmektedir	25-34 yaş	31	129,65	8,812	2	0,012
	35-44 yaş	93	103,47			
	45 ve üzeri yaş	114	129,82			
Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerin vergi matrahının doğru hesaplanmasındaki rolü büyüktür	25-34 yaş	31	127,53	7,112	2	0,029
	35-44 yaş	93	130,47			
	45 ve üzeri yaş	114	108,37			
Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerin vergi bilinci ve vergi ahlakı oluşumunda olumlu etkisi bulunmaktadır	25-34 yaş	31	131,85	6,431	2	0,040
	35-44 yaş	93	128,67			
	45 ve üzeri yaş	114	108,66			
SMMM'ler işletmelerin finansal raporlarının ve muhasebe ortamının güvenilirliğini artırarak vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadırlar	25-34 yaş	31	134,16	6,085	2	0,048
	35-44 yaş	93	126,73			
	45 ve üzeri yaş	114	109,61			

Muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakçılığının önlenmesine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin muhasebe meslek mensuplarının yaş dağılımlarına göre yapılan anlamlılık analizinde Tablo 12’de verilen ifadelere katılım düzeylerinde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu ifadeler incelendiğinde 35-44 yaş aralığında olan meslek mensupları vergi idaresi ile muhasebe meslek mensuplarının daha uyumlu çalışması ve vergi matrahının doğru hesaplanmasında meslek mensuplarının rolünün olduğu yönde diğer yaş dağılımlarına göre daha olumlu katılım sağladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca genç meslek mensupları (25-34 yaş) ise vergi bilinci ve ahlakının oluşmasında ve finansal raporların güvenilirliği kayıp ve kaçıkların önlenmesinde diğer yaş dağılımlarına göre daha etkin oldukları yönde katılım sağladıkları tespit edilmiştir.

5.5. Meslek Mensuplarının Mesleki Deneyimlerine Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

Tablo 13

Meslek Mensuplarının Mesleki Deneyimlerine Göre Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesine Yönelik İfadelere Katılım Düzeylerinin Anlamlılık Analizi

İfadeler	Mesleki Deneyim	N	Mean Rank	Chi-square	df	p
Belge düzeninin doğru ve etkin işleyişini sağlayacak düzenlemelerin ve sistemin yetersizliği	1-5 yıl	13	160,81	11,216	4	0,024
	6-9 yıl	27	98,17			
	10-15 yıl	47	105,98			
	16-19 yıl	37	118,55			
	20 yıl ve üzeri	114	125,72			
Muhasebe standartları ile vergi mevzuatının gelişen teknoloji ile yeterince bağlantılı olmaması	1-5 yıl	13	141,15	10,957	4	0,027
	6-9 yıl	27	112,04			
	10-15 yıl	47	93,45			
	16-19 yıl	37	124,14			
	20 yıl ve üzeri	114	128,04			
YMM'ler işletmelerin düzenlemiş olduğu beyanname ve bildirgelerin kayıtlara uygun ve doğru bir şekilde düzenlenmiş olup olmadıklarını denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır.	1-5 yıl	13	140,69	12,028	4	0,017
	6-9 yıl	27	156,02			
	10-15 yıl	47	111,04			
	16-19 yıl	37	110,95			
	20 yıl ve üzeri	114	114,70			
YMM'ler işletmelerin dönem sonu işlemlerini mali mevzuata uygun olarak doğru bir şekilde yapıp yapılmadığını denetlemesi vergi kayıp ve kaçığının önlenmesini sağlamaktadır	1-5 yıl	13	126,50	12,285	4	0,015
	6-9 yıl	27	159,46			
	10-15 yıl	47	114,10			
	16-19 yıl	37	108,78			
	20 yıl ve üzeri	114	114,94			
Muhasebe Mesleğini Tercih Eden Üniversite Mezunları, Muhasebe ve Vergi Konularına Vakıfturlar	1-5 yıl	13	168,69	14,013	4	0,007
	6-9 yıl	27	110,11			
	10-15 yıl	47	137,52			
	16-19 yıl	37	104,22			
	20 yıl ve üzeri	114	113,64			

Muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakçılığının önlenmesine yönelik ifadelere katılım düzeylerinin muhasebe meslek mensuplarının mesleki deneyimlerine göre yapılan anlamlılık analizinde Tablo 13'te verilen ifadelere katılım düzeylerinde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu ifadeler incelendiğinde mesleğinin ilk yıllarında

olan meslek mensupları belge düzenlemede sistemin yetersiz olduğu, vergi mevzuatının gelişen teknoloji ile uyumlu olmadığı, muhasebe bölümünden mezun olanların vergi konularına vakıf oldukları yönünde daha fazla mesleki deneyime sahip meslek mensuplarından daha olumlu yönde katılım sağladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca 6-9 yıl mesleki deneyime sahip meslek mensupları YMM'lerin yapacakları denetimlerin beyanname düzenleme ve kayıtların uygunluğunu artıracığı ve vergi kayıp ve kaçığının önlenmesine yönelik etkinliğini artıracığı yönde katılım sağladıkları tespit edilmiştir.

6. Sonuç ve Öneriler

Kamu harcamalarını finanse etmek üzere devlet tarafından gerçek ve tüzel kişilerden cebren alınan ekonomik değerlere vergi denmektedir. Günümüzde kamu harcamaları sürekli artmakta ve bu giderlerin karşılanmasında en büyük maliye aracı, vergiler olmaktadır. Vergi gelirlerinin tarh, tahakkuk ve tahsil aşamalarında belirleyici role sahip olan üç önemli sacayağı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi vergiyi tahsil eden devlet, diğeri vergiyi ödeyen mükellef ve bir diğeri ise devletin vergiyi tahsil etmesine, mükelleflerin vergiyi ödemesine yönelik vazife üstlenen muhasebe meslek mensuplarıdır.

Ancak vergilemede beyan esasının geçerli olduğu ülkemizde vergi idaresi ile mükellefler arasında köprü görevini üstlenen meslek mensuplarının da vergi kayıp ve kaçığının önlenmesindeki rolünün incelenmesi bu aşamada oldukça önemlidir. Bu nedenle muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçığı ile mücadeledeki rolünü belirlemeye yönelik bu araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Sakarya il merkezinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına, yüz yüze anket uygulaması yapılarak elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda, meslek mensuplarının vergi kaçakçılığını önlemedeki rolü, vergi kayıp ve kaçıklarının önlenmesine yönelik düşünceleri ve muhasebe mesleğine bakışlarını belirlemeye yönelik katılım düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

- Muhasebe meslek mensupları vergi kayıp ve kaçıklarının nedenlerin başında mükelleflerinin vergi bilincinin olmadığını ve devletin daha fazla vergi affi uygulaması getireceğini düşünmektedirler;

-
- Meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri arasında gelir düzeyinin düşük olması ve teknolojik ilerlemenin vergi kayıp ve kaçaklarının nedeni olduğu yönde henüz bir kanı oluşturamadıkları;
 - Vergilendirme sisteminin adil olmaması, denetim ve inceleme sisteminin bulunmaması, oranların yüksek olması, cezaların caydırıcı olmaması, krizlerin olması, çok sık değişikliklerin olması ve kurumlar arası etkin bir iletişim sisteminin olmaması gibi nedenlere bağladıkları;
 - Meslek mensupları vergi kayıp ve kaçaklarını önlemede kendilerinin etkin olduğunu kabul ettikleri ve vergi kayıp kaçığının önlenmesinin kendilerinin saygınlığını artıracaklarını düşünmektedirler;
 - Meslek mensupları vergi dairesi ile uyumlu çalışma, yardım beklentileri ve kendilerinin bu süreci yönetmede engel oldukları yönündeki görüşlere ilişkin tam bir kanı oluşturamadıkları;
 - Meslek mensupları vergi matrahının doğru hesaplanmasında ve vergi kayıp ve kaçakların önlenmesinde kendilerine önemli rol düştüğünü kabul etmektedirler;
 - Muhasebe meslek mensupları vergi ahlakının oluşturulması, verginin adaletli dağıtılması, etkin ve verimli idarelerin oluşturulması, vergi idareleri ve meslek mensuplarının uyumlu çalışması, vergi mevzuatının basit ve anlaşılır olması, teknolojiyle uyumlu etkin bir denetim sisteminin olması, vergi oranlarının ve vergi sayılarının azaltılması gibi önlemlerin alınması gerektiğini savunmaktadırlar;
 - Muhasebe meslek mensupları vergi idaresi ve mesleki eğitim veren kurumlarla iş birliğini ve sosyal medya ağlarının etkin kullanılması gerektiği yönünde katılım sağladıkları;
 - Meslek mensupları üniversiteden mezun öğrencilerin vergi kayıp ve kaçaklarına yönelik yeterli bilince ve bu konulara vakıf olduklarına yönelik yeterli bir eğitim aldıklarına ilişkin tam bir kanı oluşturamadıkları tespit edilmiştir.

Meslek mensuplarının vergi kaçakçılığını önlemedeki rolü, vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine yönelik düşünceleri ve muhasebe mesleğine bakışlarını belirlemeye yönelik anlamlılık analizlerine ilişkin elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

- Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre yapılan anlamlılık analizinde erkek meslek mensupları siyasi iradenin vergi sistemi ve vergi politikalarına karşı daha güçlü direnç gösterdiği yönde katılım sağlarken kadın meslek mensupları ise erkek meslek mensuplarında farklı düşündükleri;
- YMM'lerin üniversitede verilen muhasebe eğitimini ve müfredata konacak yeni derslerin vergi kayıp kaçaklarını önlemede yetersiz olacağı yönünde katılım düzeyleri SMMM'lerden ayrılmıştır.
- YMM'ler vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde kendi yaptıkları faaliyetlerin SMMM'lere göre daha önemli olduğu yönde katılım göstermişlerdir.
- Yüksek lisans mezunu meslek mensupları vergi kayıp ve kaçakları ile kayıt dışılığın önlenmesi, muhasebe meslek mensuplarının toplumdaki saygınlığını artıracaklarını düşünmektedirler;
- Lisans mezunu meslek mensupları ise vergi kayıp kaçakları ile mücadelede sosyal medya ağlarının etkin biçimde kullanılması gerektiği yönde daha olumlu bir kanaata sahip oldukları;
- 35-44 yaş aralığında olan meslek mensupları vergi idaresi ile muhasebe meslek mensuplarının daha uyumlu çalışması ve vergi matrahının doğru hesaplanmasında meslek mensuplarının rolünün olduğu yönde diğer yaş dağılımlarına göre daha olumlu katılım sağladıkları;
- Genç meslek mensupları (25-34 yaş) ise vergi bilinci ve ahlakının oluşmasında ve finansal raporların güvenilirliği kayıp ve kaçakların önlenmesinde diğer yaş dağılımlarına göre daha etkin oldukları yönde katılım sağladıkları;
- Mesleğinin ilk yıllarında olan meslek mensupları belge düzenlemede sistemin yetersiz olduğu, vergi mevzuatının gelişen teknoloji ile uyumlu olmadığı, muhasebe bölümünden mezun olanların vergi konularına vakıf oldukları yönünde daha olumlu katılım gösterdikleri;
- Mesleğinin 6-9 yılda olan meslek mensupları ise YMM'lerin yapacakları denetimlerin beyanname düzenleme ve kayıtların uygunluğunu artıracakları ve vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesine yönelik etkinliğin artıracakları yönde katılım sağladıkları tespit edilmiştir.

Yukarıdaki sonuçlar ışığında, Vergi kayıp ve kaçığının nedenleri arasında kayıt dışı ekonominin varlığı, vergi sisteminin karmaşıklığı, vergi oranlarının yüksek oluşu, vergi denetimi ve incelemelerinin yetersizliği, vergi idaresinin etkinsizliği gibi sebepler sayılabilir. Bu sorunlarla etkin bir şekilde mücadele etmek için vergi idaresinin muhasebe meslek mensuplarıyla uyumlarının ve iş birliklerinin artırılması ve bunun da hukuki ve sarih kanunlara bağlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Unutulmamalıdır ki, muhasebe meslek mensupları, vergi mükelleflerine vergi idaresinden daha yakındırlar ve iletişimleri ve de etkileşimleri daha kuvvetlidir. Vergi kayıp ve kaçakların önlenmesi için muhasebe meslek mensuplarının görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla bilmesi önem ihtiva etmektedir. Muhasebe meslek mensupları için odalar tarafından belirlenen ücretler yeterli ve tatmin edici olmalıdır. Zira meslek odasının her yıl ilan ettiği, verilen hizmet karşılığı asgari fiyat tarifesi baz alınarak, meslek mensupları tarafından mükellef bilgileri merkeze ulaştırılarak, mükelleflerin adına ve hesabına yıllık olarak borç tahakkuk ettirilmesi ve toplam yükünün aya bölünerek eşit taksitler halinde otomatik olarak kartlarından/hesaplarından çekilmesi ya da borçlandırılması sonucunda, hem meslek mensubu kazanç kaygısı yaşamamış olacaktır, hem de mesleğin kalitesinin yükselmesiyle, vergi kayıp ve kaçakları azaltılmış olacaktır. Muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerine vergi bilincini aşılması ve ödenecek vergilerin vatandaşlara hizmet olarak geri döneceği algısını yerleştirmesi de ayrıca önem arz etmektedir. Sempozyum ve seminerler düzenlenerek muhasebe meslek mensuplarının sorunları tartışılmalı ve çözümler bulunmalıdır. Devletin, vergi çeşitliliğini azaltması ve vatandaşlardan gelirleri oranında vergi alınması hususunda çalışma yapması gerekmektedir. Bunlara ek olarak ülkelerin vergi mevzuatlarını gözden geçirmesi, vergiden kaçınmaya neden olan hükümlerin mevzuattan kaldırılması, kayıtlı ekonominin önemini anlatan kamu spotlarının hazırlanması, vergi mevzuatına aykırı hareket etmenin yaptırımının ağırlaştırılması, gerekli düzenlemelerin yapılarak para hareketlerinin izlenebilmesi, vergi denetiminin artırılması ve bilgi teknolojisi kullanımının yaygınlaştırılması da vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde dikkat edilmesi gereken hususlardır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada anket yönteminin uygulanabilmesi için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'nun 21.08.2023 tarih, 2013/17

sayılı kararı ve E-99711239-050.01.04/ sayı numarası ile izin alınmış olup, bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacının Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamıştır.

Araştırmacının Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Bilen, A. (2008). Kayıt dışı ekonomiyi önlemede muhasebe meslek mensuplarının rolü ve bir anket çalışması: Doğu Anadolu bölgesi örneği. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 24, 103-116.
- Bilginer, H. M. (2022). Vergi kayıp ve kaçığının oluşumunda muhasebe meslek mensuplarının rol ve etkinlik dereceleri. (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Bişgin, A. (2018). Türkiye’de muhasebe meslek mensupları ile mükellefler arasında gerçekleşen etkileşimlerin vergi uyumu bağlamında incelenmesi. (Doktora Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirtaş, T. (2017). Vergi kaçakçılığının önlenmesinde vergi denetiminin işlevi. (Yüksek Lisans Tezi), Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Daştan, A. (2011). Muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesindeki rolü: Doğu Karadeniz bölgesine yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 181-206.
- Fülöp, M., T., Raita, G., & Breaz, T., O., (2022). The role of management and accounting in combating tax evasion in an emergent country. *Economic Computation And Economic Cybernetics Studies And Research*, 56(4), 273-289. <http://dx.doi.org/10.24818/18423264/56.4.22.17>
- Kara, E. & Öztürk, E., S., (2016). Vergi kayıp ve kaçığının önlenmesine yönelik muhasebe meslek mensuplarının yaklaşımları Gaziosmanpaşa ilçesinde bir araştırma. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 25-36.
- Karagöz, Y. (2014). *SPSS 21,1 uygulamalı biyoistatistik.*” Nobel Yayınevi.
- Karapınar. S. (2018). Vergi kayıplarının oluşumu ve önlenmesinde muhasebe meslek mensuplarının rolüne yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 1(1), 27-37. <https://doi.org/10.32951/mufider.374030>
- Kaysmova, N. (2017). Vergi Kaçakçılığı İçin Cezai Sorumluluk. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, A. (2018). Türkiye’de vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde muhasebe meslek mensuplarının rolü, önemi ve değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özsoy, Ş. (2013). Muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçığı ile mücadeledeki rolü: Karabük ilinde bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

- Özçelik, Ö. & Tunçay, G. (2022). Muhasebe meslek mensuplarının kayıt dışı ekonomiyi önlemedeki tutum ve sorumluluğu: Kütahya ili örneği. *Kapanaltı Muhasebe Finans Ekonomi Dergisi*, 1, 45-56.
- Slemrod, J. (2007). Cheating ourselves: The economics of tax evasion. *Journal Of Economic Perspectives*, 21(1), 25-48. <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.21.1.25>
- Taşlıalan, Ş. G. (2019). Muhasebe meslek mensuplarının vergi kaçakçılığına ilişkin algıları üzerine bir araştırma. (Doktora Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Taştan, H. (2006). Vergi kayıp ve kaçığı ile mücadele açısından muhasebe meslek mensuplarının görev, yetki ve sorumlulukları (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tazegül, A. (2018). Türkiye’de vergi kayıp ve kaçakçılığının nedenleri ve önlenmesine yönelik muhasebe meslek mensuplarının görüşleri: Kars örneği. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 247-266. <http://dx.doi.org/10.9775/kausbed.2018.018>.
- Tekin, H. (1987). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, Mesa Yayınları.
- Tijjani, H., Ibrahim A.S., Ardo, A.M., & Yusuf, A. U. (2023). The impact of forensic accounting on tax payer attitude and compliance towards tax evasion within smes in the north east nigeria. *Journal Of Business Management And Accounting*, 13(1), 79-105. <http://dx.doi.org/10.32890/jbma2023.13.1.4>
- Uzun, E. (2019). Vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde Türkiye’de görev yapan muhasebe meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 6(43), 2934-2942. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1430>
- Yoruldu, M. (2019). Türkiye’de vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde meslek mensupları ve bağımsız denetçilerin etkinliği: İzmir ili örneği. (Doktora Tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

EXTENDED ABSTRACT

In modern societies, the expansion of public responsibilities and the increasing demand for quality public services have led to a growing dependence on tax revenues as the primary source of public finance. As government expenditures continue to rise, particularly in developing economies, ensuring the efficiency and sustainability of tax systems becomes imperative. In countries like Türkiye, where the taxation structure relies heavily on the principle of self-assessment, the integrity, transparency, and accuracy of taxpayer declarations play a crucial role in maintaining fiscal discipline and trust in public institutions.

The accounting profession occupies a central position within this dynamic. Accounting professionals, particularly Certified Public Accountants (CPAS) and Sworn in Certified Public Accountants (YMMS), act not only as technical service providers responsible for financial records and tax declarations but also as key intermediaries in the taxpayer state relationship. They are expected to act in accordance with ethical principles, ensure accurate reporting, and guide taxpayers toward full compliance with tax regulations. Therefore, their role in preventing tax evasion and minimizing tax losses is not merely supportive it is strategic.

This study explores the perspectives, responsibilities, and experiences of accounting professionals in the city of Sakarya, Türkiye, regarding their role in combating tax evasion. The primary objectives are threefold: (1) to identify accounting professionals' views on the underlying causes of tax evasion and losses, (2) to examine their perceived role in preventing these issues, and (3) to assess their suggestions for systemic improvements, both in practice and in education.

To this end, the study adopts a quantitative research design. Data were collected through a structured questionnaire administered to 238 accounting professionals affiliated with the Sakarya Chamber of Certified Public Accountants. The survey instrument consisted of six thematic sections and a total of 53 statements, designed to capture a comprehensive view of participants' demographic characteristics, perceptions of tax evasion, attitudes toward their professional roles, and recommendations for improvement. The reliability of the questionnaire was confirmed with a Cronbach's Alpha value of 0.878, indicating high internal consistency. Statistical analyses were conducted using SPSS 24, employing both descriptive and non-parametric inferential techniques, including the Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis tests.

The results revealed that accounting professionals identify several interrelated causes of tax losses and evasion. Among these, the most commonly cited factors were the lack of tax awareness among taxpayers, the frequent use of tax amnesties by the state, and the perceived unfairness of the tax system. Additional causes included high tax rates, ineffective auditing, complex legislation, and insufficient enforcement. These findings echo insights from previous studies in the literature, which underscore that tax evasion is both a technical and a behavioral phenomenon shaped not only by loopholes in tax legislation but also by societal norms and the quality of governance.

Respondents emphasized that their professional activities directly contribute to tax compliance. For instance, ensuring the proper documentation of financial transactions, calculating tax bases accurately, and submitting correct tax returns were seen as essential duties. Many professionals also highlighted the importance of acting as advisors and educators to their clients, particularly small business owners who may lack adequate financial knowledge. By guiding these clients toward lawful financial practices and instilling a sense of civic responsibility, accounting professionals see themselves as guardians of the formal economy.

Sworn in Certified Public Accountants (YMMS), in particular, play a distinct role in the Turkish tax system. Their legally mandated functions in tax auditing, especially in relation to VAT refund certifications and comprehensive audit reports, position them as institutional actors with significant influence over the accuracy and legality of high-value financial operations. The study found that YMMS tend to perceive their role in combating tax evasion more assertively than SMMMS, reflecting the more audit-intensive nature of their work.

When asked to propose measures for reducing tax evasion and improving compliance, respondents offered a range of suggestions. The most frequently endorsed strategies included enhancing tax education and awareness campaigns, simplifying tax laws, introducing more equitable tax policies, reducing tax rates to more acceptable levels, and strengthening the technological infrastructure of the tax administration. A significant number of participants advocated for the development of real-time, technology-based systems that would allow secure, automated data sharing between taxpayers, accountants, and the tax authority. Such systems were viewed as key to increasing transparency, reducing bureaucratic inefficiencies, and minimizing opportunities for manipulation or error.

The study also investigated perceptions related to accounting education. Participants strongly agreed that university curricula should be revised to include more practical training in tax compliance, ethics, and real-world applications of accounting standards. There was a widespread belief that newly graduated accountants lack adequate preparation for dealing with complex tax issues. Additionally, many respondents supported the use of digital platforms, such as social media, for disseminating tax-related information to the broader public especially young entrepreneurs and freelancers who may operate outside traditional financial systems.

Demographic variables, including age, gender, education level, professional title, and work experience, were found to influence several key perceptions. Male respondents were generally more critical of the political dimensions of tax policy. More experienced professionals expressed stronger opinions about the importance of ethics in tax compliance, while younger professionals tended to place greater emphasis on the role of digitalization and transparency. YMMs, owing to their more specialized responsibilities, exhibited higher confidence in their ability to prevent tax-related irregularities, compared to their SMMM counterparts.

An important contribution of this research lies in its illustration of the multi-dimensional role played by accounting professionals in the tax system. Beyond their traditional responsibilities in record-keeping and reporting, these professionals are increasingly seen as active participants in fiscal governance. Their ethical standards, professional judgments, and advisory roles position them as trusted agents of state policy, capable of influencing both individual taxpayer behavior and systemic outcomes.

Furthermore, the study highlights a critical gap between legislative expectations and practical realities. While the legal framework assigns significant responsibilities to accounting professionals, the institutional support provided—through training, oversight, and technological infrastructure often remains inadequate. Bridging this gap requires coordinated efforts from policymakers, academic institutions, professional bodies, and tax administrators.

In conclusion, the findings of this study underscore the indispensable role of accounting professionals in promoting tax compliance and preventing tax evasion in Türkiye. Their contributions go far beyond technical support they are central actors in maintaining fiscal order, promoting economic formalization, and upholding the integrity of the public finance system. To maximize their impact, strategic investments must be made in their continuous professional

development, institutional integration, and ethical reinforcement. Doing so will not only reduce tax losses but also help restore public confidence in the fairness and efficiency of the tax system. Ultimately, a transparent, well-functioning tax system cannot be achieved without the proactive and competent involvement of accounting professionals.